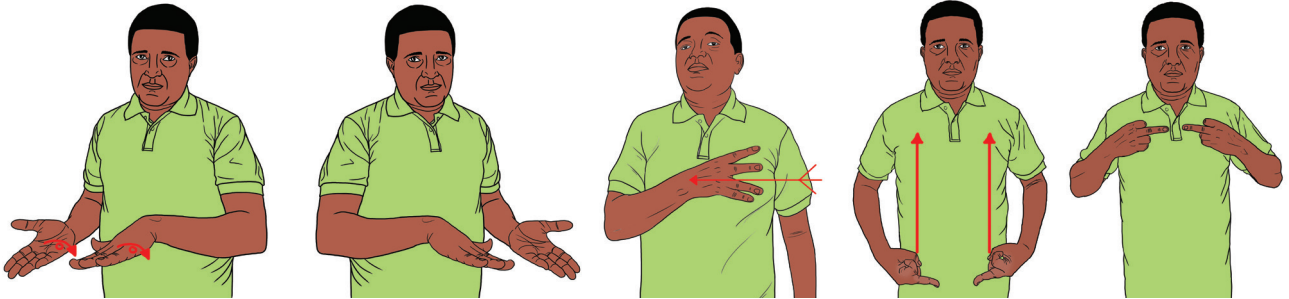

ምዕራፍ ንሥር

ሞትና ሕይወት

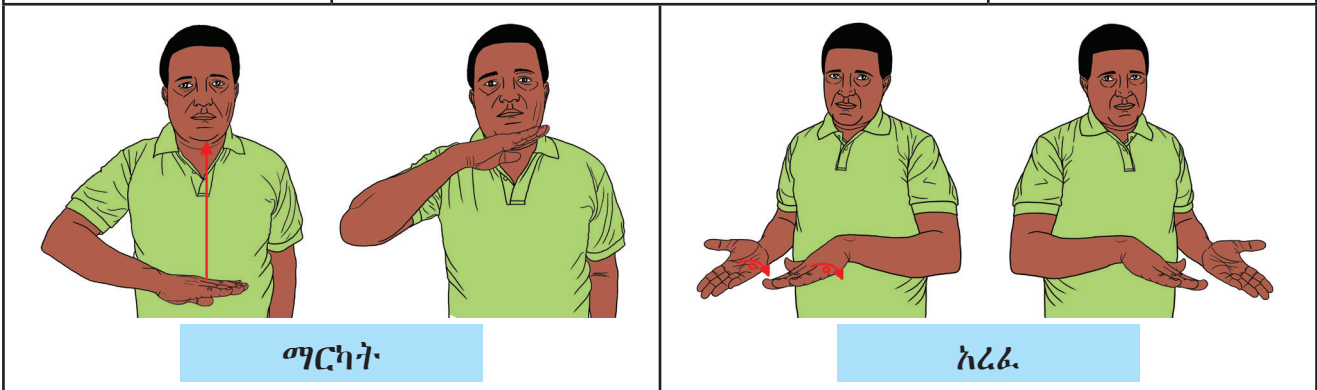
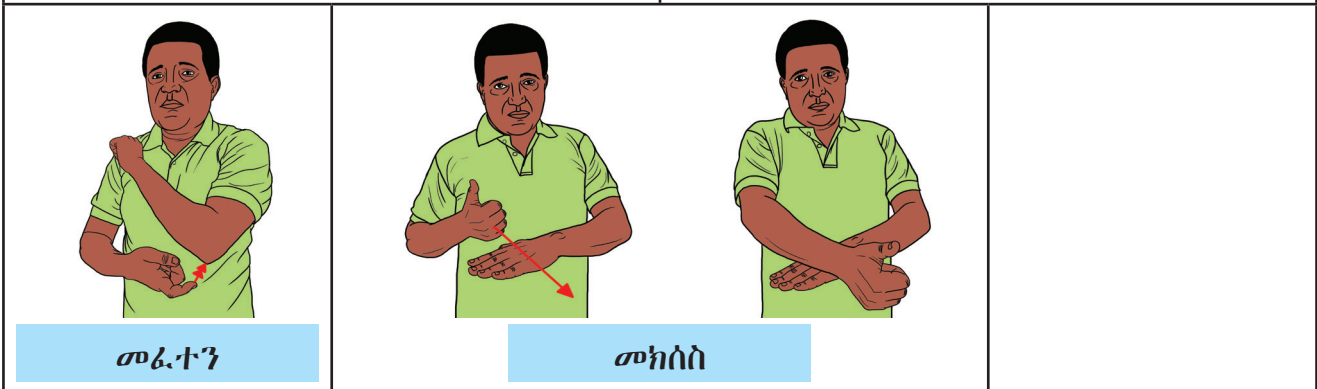
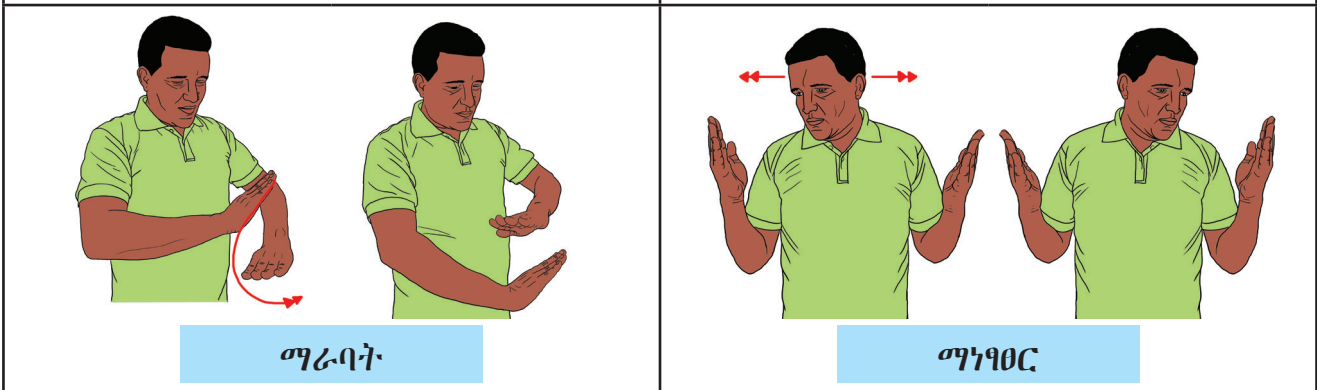
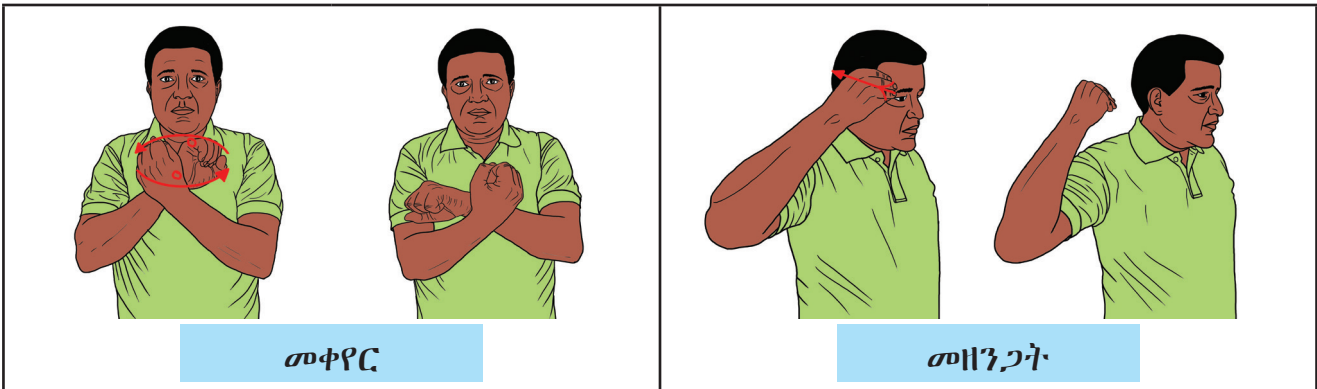

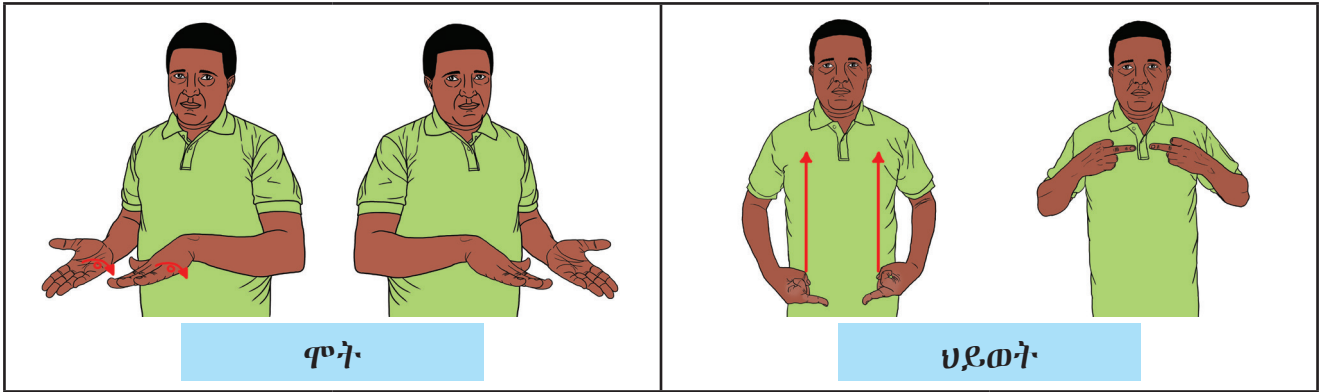
የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ፤

- ❖ ስለ ሞትና ሕይወት ምንነት፣ ጉዳትና ጥቅሞች በኢምቋ ታስረዳላችሁ፤
- ❖ ከሞትና ሕይወት ጋር የተያያዙ የኢምቋ ምልክቶችን በዕለት-ተዕለት ተግባራት ውስጥ ትጠቀማላችሁ፤
- ❖ ከንባብ ውስጥ ዋናና ዝርዝር ሐሳቦችን ትለያላችሁ፤
- ❖ የምዕራፉን ቁልፍ ምልክቶች በራሳችሁ ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢው መንገድ መጠቀም ትጀምራላችሁ፤
- ❖ ተገቢ የኢምቋ ማነጻጸሪያ ምልክቶችን በመጠቀም ተቃራኒ ሐሳቦችን ታነጻጽራላችሁ፤
- ❖ የኢምቋ ምልክቶችን ሥነምልክታዊ ባሕርያትን ትተነትናላችሁ፤

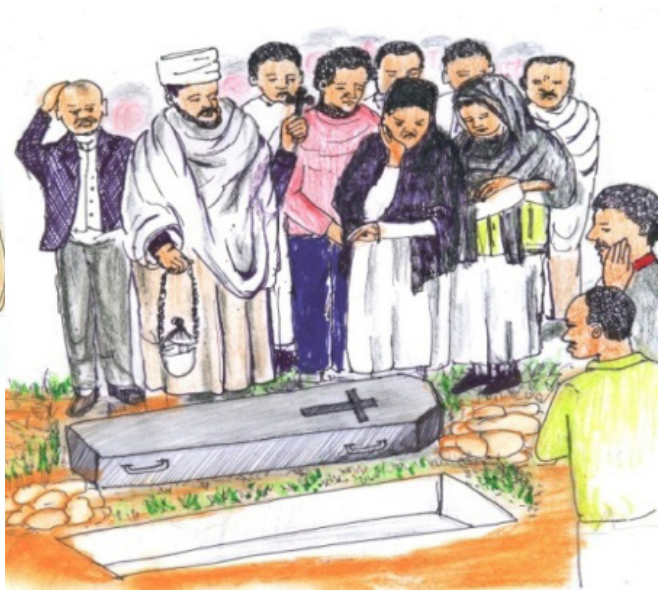
ቀጠራ ምልክቶች

ክፍለ ትምህርት አንድ
ዕድታዊ ንባብ

1. የሚከተለውን ሥዕል በጥንቃቄ ተመልክታችሁ ምን እንደተረዳችሁ አስረዱ።
2. ሥዕሎቹን መሠረት በማድረግ፣ ሰዎች ሞትና ሕይወትን የሚያስተናግዱበትን መንገድ አስረዱ።

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ንባብ

የቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ሞትንና ሕይወትን የሚያመሳስላቸውና የሚለያያቸው ነገር ምንድነው?
2. በአካባቢያችሁ ሰዎች ሲሞቱ ምን ዓይነት ሥርዓቶች ይከናወናሉ? ሕፃን ሲወለድስ?

መምህራችሁ «ሞትና ሕይወት» የሚለውን ንባብ ሲያነቡ፣ ሐሳቡን ለመረዳት ከመሞከር ጎን-ለጎን የምልክት አጠቃቀማቸውን በጥንቃቄ ተመልከቱ።

ሞትና ሕይወት

በተለያዩ ማኅበረሰቦች ዘንድ፣ ሞት የተለያዩ ስያሜና ትርጓሜ ይሰጠዋል። በስያሜ ረገድ አረፈ፣ ነፍሱ ከሥጋው ተለየች፣ በሞት ተለየ ወዘተ፣ የሚሉ የተለያዩ አገላለጾች አሉት። በትርጓሜ ረገድ ደግሞ፣ አንዳንዶች ሞት ፀጥታ ነው፣ ትርጉም የለሽ የሆነ ነገር ነው፣ ወደ መንፈሳዊ ዓለም መሸጋገሪያ ነው ይላሉ። በሌሎች እምነት ተከታዮች ደግሞ ሞት ወደ ሌላ ሕይወት ወዳለው አካል መቀየሪያ ነው። ሌሎች ሰው ከሞተ በኋላ ወደሌላ ዓይነት እንስሳ ይቀየራል ብለው ያምናሉ ማለት ነው።

”ሞት የተገለጠ መጽሐፍ ነው፣ የሚያነበው የለም እንጂ” ይላል መጽሐፍ ቅዱስ። ሞት ለማንም ሰው ግልጽ ቢሆንም፣ ሰው ግን ይዘነጋዋል እንደማለት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ሞትን ከኃጢአትት ጋርም ያያይዘዋል። ”ኃጢአት ደሞዜ ሞት ነው” ይላል። ሞት በኃጢአትት አማካኝነት የሚከሰት ነገር አድርጎ ይገልጻል። ሞት በሁላችንም ፊት የተደቀነ ነገር ቢሆንም፣ ብዙዎቻችን ስለሞት ረስተን ዘላለማዊ እንደሆንን አድርገን ነው የምንኖረው። ነገር ግን ሞት ለተራውም ሆነ ለታላላቅ ሰዎች አይቀሬ ነው።

ሞት ከሰው ልጆች ጋር ዘላለማዊ የሆነ ነገር ቢሆንም፣ ሕይወትን ከማስቀጠል በላይ የሚያረካና የሚያስደስት ምንም ነገር የለም። ሥዩም ወልዴ ”የሕይወት ጀልባ የምትቀዝፈው በመልካም ሰዎች በጎ ክንድነት ነው” ይላል። ይህም ሕይወት የምትቀጥለው መልካም ሰዎች በሚሠሩት ሥራ ነው እንደማለት ነው። ሕይወት ማለት ለመራባት፣ ለማደግ፣ ለመንቀሳቀስ የሚያስችል ኃይል፣ ዕድሜ፣ የኑሮ ዘመን፣ የአኗኗር ሁኔታ እንደሆነ የአማርኛ መዝገበ ቃላት ይገልጻል።

መሞትንና መኖርን ብናነፃፅር በሕይወት ከመኖር ይልቅ መሞት ቀላል መስሎ ይታያል። ለዚህም ምክንያቱ አንድ ሰው ለመሞት ከፈለገ ኮረንቲ መጨበጥ ወይም የሚከንፍ መኪና ስር ገብቶ ሕይወቱን ማሳጠር ይችላል። በአንጻሩ ግን ለመኖር አንድ ሰው መኖሪያውን፣ የሚመገበውን ምግብና ሌሎች ለመኖር የሚያስፈልገውን ማናቸውን ነገሮች ማሟላት ይኖርበታል። መኖር

ይበልጥ ፈታኝ ሲሆን፣ በአንጻሩ ግን ሞት ቀላል መስሎ ይታያል።

አንድ ሰው በዚህ ምድር ማከናወን የሚፈልገውን ነገር ማድረግ የሚችለው በሕይወት እስካለ ድረስ ብቻ ነው። የሰራውን ስህተት በሕይወት እስካለ ማስተካከልና ሕይወቱን ወደሚፈልገው አቅጣጫ መምራት ይችላል። ከሞተ ግን እነዚህን ሁሉ ማድረግ አይችልም።

(ምንጭ:- simenehterefe.blogspot.com)

መልመጃ አንድ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ በእምቋ መልሱ።

1. በዚህ ምዕራፍ የመጨረሻ ክፍል ከፍ ሲል ከተነበበላችሁ ንባብ ተወስደው ወደ ኢምቋ የተተረጎሙ ዐረፍተ ነገሮች ተቀምጠዋል። የኢምቋ ዐረፍተ ነገሮቹን በሚገባ ካጠናችሁ በኋላ፣ ከምንባቡ ውስጥ አንድ ዐረፍተ ነገር ወይም አንድ አንቀጽ ወስዳችሁ በኢምቋ አንብቡ።
2. መጽሐፎቻችሁን ሳትመለከቱ የምንባቡን መልዕክት በአጭሩ በራሳችሁ አቀራረብ በክፍሉ ውስጥ በኢምቋ አቅርቡ።

መልመጃ ሁለት

የሚከተሉትን ከምንባቡ ውስጥ የወጡ ጥያቄዎች ምንባቡን መሠረት በማድረግ በክፍል ውስጥ ስመምህራችሁ በእምቋ መልሱ።

1. የተለያዩ ማኅበረሰቦች ስለሞት ካላቸው አመለካቶች ውስጥ ሁለቱን ጥቀሱ።
2. በሒንዱዎች እምነት የሞተ ሰው መጨረሻ ምንድነው?
3. "ሞት የተገለጠ መጽሐፍ ነው፤ የሚያነበው የለም እንጂ" የሚለውን አብራሩ።
4. ሞትን የጋራ ጉዳይ የሚያደርገው ባሕርው ምንድነው?
5. በምንባቡ መሠረት ሕይወት ምንድናት?
6. የምንባቡ ጸሀፊ ከሞትና ከሕይወት የቱን የሚደግፍ ይመስላል? መልሱን በምሳሌ አስደግፉ።

ክፍለ ትምህርት ሦስት ዐረፍተ ነገሮች ምሥረታ

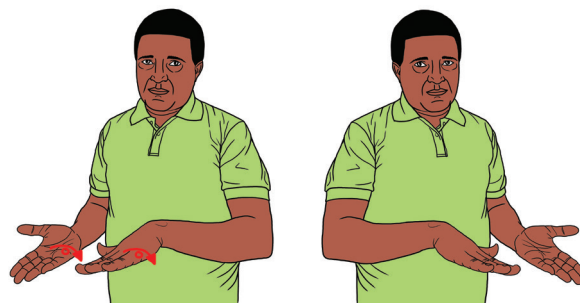
መስመጃ ስንድ

የሚከተሉት ቃላት ምልክቶችን ወክለው የተቀመጡ ናቸው። በቃላቱ የተወከሉትን ምልክቶች በመጠቀም የራሳችሁን የኢምቋ ዐረፍተ ነገሮች መሥርቱ።

1. መንፈሳዊ
2. አኗኗር
3. ሕይወት
4. መክሰስ
5. ክስተት

ክፍለ ትምህርት ስራት የምልክቶች ትንተና

ቀደም ባሉት ክፍሎች በተማራችሁት መሠረት፣ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተማራችኋቸውን ዋና-ዋና ምልክቶች ትንተና በክፍል ውስጥ አሳዩ።

ምሳሌ:- መሞት

1. የእጅ ቅርጽ፡
2. የእጅ ቅርጽ የሚያርፍበት ቦታ፡
3. የመዳፍ አቅጣጫ፡

- 1 የእጅ ቅርጽ
- ክሰውነት ፊተ ለፊት
- በተደዩ አቅጣጫ ወደ ታችና ላይ

4. የእጅ እንቅስቃሴ፡

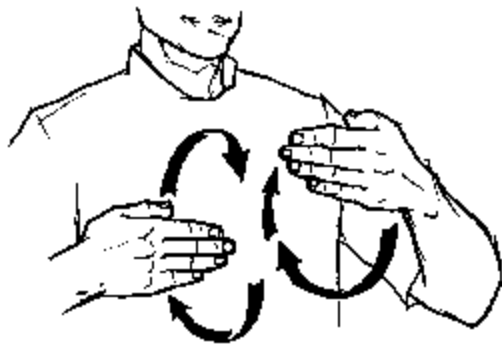
በተዩዩ አቅጣጫ ወደ ታች

5. በእጅ የማይገለጹ ክፍሎች፡

ምላስን ነከስ ማድረግና ዓይንን ጨፈን ማድረግ

ክፍለ ትምህርት አምስት

ስሜት ገላጭ ምልክቶች

ደስታ

ስሜት ገላጭ ምልክቶች የሚባሉት አንድ ሰው ደስታን፣ ሐዘንን፣ ብሶትን፣ ቁጣንና የመሳሰሉትን ስሜት ለመግለጽ የሚጠቀሙ የሆኑ ምልክቶች ናቸው። እነዚህን ምልክቶች በምንጠቀምበት ጊዜ የፊት እንቅስቃሴ በእጅጉ አስፈላጊ ነው።

ለምሳሌ:- መደሰት፣ መቆጣት፣ መናደድ፣ ወዘተ። በኢምቋ ገላጭ ምልክቶች ከዋናው ምልክት በፊት የሚመጡ ሲሆን፣ አልፎ አልፎ ከዋናው ምልክት በመቀጠል የሚመጡበት ጊዜም አለ።

ለምሳሌ:-

ኢምቋ፡ ማልቀስ ሕፃን

አማርኛ፡ ሕፃኑ አለቀሰ።

ኢምቋ፡ መምህር መቆጣት (ጠበቅና ቀስ ብሎ ይረዝማል)

አማርኛ፡ መምህሩ በጣም ተቆጥተዋል።

ኢምቋ፡ እሱ መታመም ምክንያት መሞት እኛ ማዘን (ጠበቅና ቀስ ብሎ ይረዝማል)

አማርኛ፡ በሕመም ምክንያት በመሞቱ በጣም አዝናናል።

መስመጃ ንገድ

ሰሚክተሶት ስሜት ገላጭ ምልክቶች ተገቢውን የፊት እንቅስቃሴ በመጠቀም፣ ዐረፍተ ነገር መሥርታችሁ በክፍል ውስጥ በኢምቋ አሳዩ።

1. መቆጣት
2. ማልቀስ
3. መጨነቅ
4. ማጉረምረም
5. ማፈር

ክፍለ ትምህርት ስድስት የንጽጽር አጠቃቀም በኢምቋ

ሁለትና ከዚያ በላይ የሆኑ ነገሮችን በኢምቋ በዐረፍተ ነገር ውስጥ ስንጠቀም መከተል የሚገባን ሥርዓት አለ። በኢምቋ ነገሮችን ለማነፃፀር ትኩሻችን ወደ ግራና ወደ ቀኝ በመፈራረቅ ድረጊቶቹን ለይቶ በማብራራት እንጠቀማለን።

ለምሳሌ፡-

- ኢምቋ: ከበደ ቦርሳ ትልቅ አየለ ቦርሳ ግን ትንሽ (ከበደ ቦርሳ ትልቅ በስተቀኝ፣ ከበደ ቦርሳ ትንሽ በስተግራ)
- አማርኛ: የከበደ ቦርሳ ትልቅ ሲሆን የአየለ ግን ትንሽ ነው።
- ኢምቋ: ሀብታም ሀብታም ገንዘብ አለ ደሃ ደሃ ገንዘብ የለም
- አማርኛ: ሀብታም ገንዘብ አለው ደሃ ግን ገንዘብ የለውም።
- ኢምቋ:- አንተ መፈለግ አበሮ መሥራት አለመፈለግ ብቻ መሥራት።
- አማርኛ: ከፈለግህ አብረህ ሥራ፣ ካለፈለግህ ብቻህን ሥራ።
- ኢምቋ:- ሰው ሥራ ማክበር መልካም ሥራ መናቅ መጥፎ
- አማርኛ:- ሰው ሥራውን ቢያክብር መልካም ነው፣ ግን ሥራውን ቢንቅ መጥፎ ነው።
- ኢምቋ: መምህር መስማት ተማሪ ማስተማር ድምጽ መጠቀም መስማት የተሳነው መስተማር መጠቀም ምን ምልክት ቋንቋ

አማርኛ፡ መምህሩ ለሚሳማ ተማሪ በድምፅ ሲያስተምር መስማት ለተሳነቸው ደግሞ በምልክት ቋንቋ ያስተምራል።

መስመጃ ክንድ

ከላይ የተሰጡትን ምሳሌዎች መሠረት፣ በማድረግ የሚከተሉትን ሁለት ነገሮች በማነጻጸር አምስት የኢምቋ ዐረፍተ ነገሮች መሥርቱና በክፈፊ ወስጥ አሳዩ።

1. መኖር-መሞት
2. መብላት- መጠጣት
3. መውደድ-መጥላት
4. ወጣትነት-ሽምግልና
5. መገንባት-ማፍረስ

ክፍለ ትምህርት ሰባት

የኢምቋ ሰዋስው ናሙናዎች ልምምድ

ከዚህ በታች የተቀመጡትን ናሙናዎች በጥንቃቄ ከተሰማመዳችሁ በኋላ፣ ወደ ምንባቡ በመመስሰ በኢምቋ ክንብቡ።

ኢምቋ፡ ልዩ ልዩ ማኅበረሰብ መሞት ልዩ ልዩ ስም ትርጉም መስጠት

አማርኛ፡ በተለያዩ ማኅበረሰቦች ዘንድ ሞት የተለያዩ ስያሜና ትርጓሜ ይሰጠዋል።

ኢምቋ፡ ስም በኩል መሞት መጥራት ልዩ ልዩ ስም ምሳሌ አ-ረ-ፈ፣ ነፍስ ሥጋ መለየት፣ ሞት ምክንያት መለየት

አማርኛ፡ በስያሜ ረገድ አረፈ፣ ነፍሱ ከሥጋው ተለየች፣ በሞት ተለየ ወዘተ፣ የሚሉ የተለያዩ አገላለጾች አሉት።

ኢምቋ፡ ስም ተመሳሳይ ሞት ትርጉም ልዩ ልዩ አለ ምሳሌ አንድ አንድ ሰው አለ ምን ሞት ፀጥታ፣ ሌላ አለ ምን ሞት ትርጉም የለም ነገር ሌላ ደግሞ ሞት ነው መንፈስ ዓለም መሻገር መንገድ ማለት

አማርኛ፡ በትርጓሜ ረገድ ደግሞ፣ አንዳንዶች ሞት ፀጥታ ነው፣ ትርጉም የለሽ የሆነ ነገር ነው፣ ወደ መንፈሳዊ ዓለም መሸጋገሪያ ነው ይላሉ።

ኢምቋ፡ ሕንድ ሀገር ሃይማኖት መከተል ሰዎች ማለት ምን ሞት ማለት ወደ ሌላ ሕይወት መቀየር ማለት ነው

አማርኛ፡ የሒንዱ እምነት ተከታዮች ደግሞ ሞት ወደ ሌላ ሕይወት ወዳለው አካል መቀየሪያ ነው ይላሉ።

- ኢምቋ:** ምሳሌ፣ ሕንድ ሀገር ሃይማኖት መከተል ሰዎች ማመን ምን ሰው ሞት ቀጥሎ መቀየር ሆነ ምን -እንስሳት
- ክመርኛ:** ለምሳሌ በሒንዱዎች እምነት ሰው ከሞተ በኋላ ወደሌላ ዓይነት እንስሳ ይቀየራል ተብሎ ይታመናል።